قەسەمنىڭ كەففارىتى، ھاراق ۋە قىمارنىڭ ھارام قىلىنىشى

﴿ لَا يُؤَاخِذُكُمُ ٱللَّهُ بِٱللَّغْوِ فِيٓ أَيْمَٰنِكُمْ وَلَٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدتُّمُ ٱلْأَيْمَٰنَ ۖ
فَكَفَّٰرَتُهُۥٓ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَٰكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ۖ فَمَن
لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَٰثَةِ أَيَّامٍ ۚ ذَٰلِكَ كَفَّٰرَةُ أَيْمَٰنِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ ۚ وَٱحْفَظُوٓا۟ أَيْمَٰنَكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ
ٱللَّهُ لَكُمْ ءَايَٰتِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْخَمْرُ وَٱلْمَيْسِرُ وَٱلْأَنصَابُ
وَٱلْأَزْلَٰمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ ٱلشَّيْطَٰنِ فَٱجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ ٱلشَّيْطَٰنُ أَن
يُوقِعَ بَيْنَكُمُ ٱلْعَدَٰوَةَ وَٱلْبَغْضَآءَ فِى ٱلْخَمْرِ وَٱلْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ وَعَنِ ٱلصَّلَوٰةِ ۖ فَهَلْ أَنتُم
مُّنتَهُونَ ﴿٩١﴾ وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ وَٱحْذَرُوا۟ ۚ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا
ٱلْبَلَٰغُ ٱلْمُبِينُ ﴿٩٢﴾ ﴾

﴿اللہ سىلەرنى سەھۋەنلىك بىلەن قىلغان قەسەملەر ئۈچۈن جاۋابكارلىققا تارتمايدۇ، لېكىن سىلەرنى قەستەن قىلغان قەسەملەر ئۈچۈن جاۋابكارلىققا تارتىدۇ (مۇنداق قەسەملەرنى بۇزساڭلار) ئۇنىڭ كەففارىتى ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىننى بىر ۋاخ غىزالاندۇرۇشتۇر، ياكى ئۇلارغا (يەنى ئون مىسكىنگە بەدىنىنى يېپىپ تۇرىدىغان) بىر قۇر كىيىم بېرىشتۇر، ياكى بىر قۇل ياكى بىر چۆرىنى ئازاد قىلىشتۇر، كىمكى بۇنداق قىلىشقا كۈچى يەتمىسە، ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشى لازىم. بۇ ئەنە شۇ ئىچكەن قەسەملەرنىڭ كەففارىتىدۇر، قەسەملەرگە رىئايە قىلىڭلار (يەنى كەلسە ـ كەلمەس قەسەم ئىچمەڭلار). سىلەرنىڭ شۈكۈر قىلىشىڭلار ئۈچۈن اللہ ئايەتلىرىنى سىلەرگە ئەنە شۇنداق بايان قىلىدۇ. ئى مۆمىنلەر! ھاراق ئىچىش، قىمار ئويناش، بۇتلار (يەنى چوقۇنۇش ئۈچۈن تىكلەنگەن تاشلار) غا چوقۇنۇش، پال ئوقلىرى بىلەن پال سېلىش شەيتاننىڭ ئىشى، پاسكىنا قىلىقلاردۇر، بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن شەيتاننىڭ ئىشىدىن يىراق بولۇڭلار. شەيتان ھاراق، قىمار ئارقىلىق ئاراڭلاردا دۈشمەنلىك، ئاداۋەت تۇغدۇرماقچى، سىلەرنى نامازدىن ۋە اللہ نى ياد ئېتىشتىن توسماقچى بولىدۇ، سىلەر ئەمدى (ھاراقتىن، قىماردىن) يانامسىلەر؟ اللہ قا ۋە پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلىڭلار، (ئۇلارغا مۇخالىپەتچىلىك قىلىشتىن) ھەزەر قىلىڭلار، ئەگەر (ئىتائەت قىلىشتىن) باش تارتساڭلار، بىلىڭلاركى، رەسۇلىمىزنىڭ مەسئۇلىيىتى پەقەت ئوچۇق تەبلىغ قىلىشتۇر﴾.

ــ سۈرە مائىدە 89 ـ، 90 ـ، 91 ـ، 92 ـ ئايەتلەر

سۆزلۈكلەر تەھلىللىرى

عَقَّدتُّمُ: (قەستەن قىلغان)، قەستەن قىلغان قەسەم بولسا، بىرەر ئىشنى قىلىشقا ياكى ئۇنى قىلماسلىققا قەتئىي بەل باغلاپ قىلغان قەسەمنى كۆرسىتىدۇ. ﴿قەستەن قىلغان قەسەمچىلار﴾ دېگەن ئايەت بولسا، الله تائالانىڭ ئىسمىنى تىلغا ئېلىپ تەكىتلىگەن ۋە مۇستەھكەم ئىرادە بىلەن قىلغان قەسەمچىلار، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ: (بىر قۇل ياكى بىر چۆرىنى ئازاد قىلىشتۇر)، ئازاد قىلىش بولسا، قۇللۇقتىن چىقىرىش، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ئۇ سۆز ئەسىرلەرنى قۇتقۇلدۇرۇش، دۇنيانىڭ جاپا ـ مۇشەققەتلىرىدىن ۋە شۇنىڭدەك ئېغىرچىلىقلاردىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈنمۇ ئىشلىتىلىدۇ. مەريەمنىڭ ئانىسى مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دېگەن: ﴿مەن قورسىقىمدىكى پەرزەنتىمنى (دۇنيا ئىشلىرىدىن) ئازاد قىلىنغان ھالدا چوقۇم سېنىڭ خىزمىتىڭگە ئاتىدىم﴾[1].

رِجْس: (پاسكىنا قىلىقلاردۇر) يەنى ئەقىلنى بۇلغايدىغان مەينەت قىلىقلاردۇر. زۇججاج مۇنداق دەيدۇ: «بۇ سۆز پاسكىنا قىلىقلارنىڭ ھەممىنى كۆرسىتىدۇ.» سېسىق، مەينەت، نىجاسەت نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى پاسكىنا دېيىلىدۇ. چۈنكى ئۇ مەينەت ۋە ناپاك نەرسىلەردۇر.

فَاجْتَنِبُوهُ: (شەيتاننىڭ ئىشىدىن يىراق بولۇڭلار) يەنى ئۇنى ئۆزەڭلاردىن يىراق قىلىڭلار، بىر تەرەپكە چۆرۈپ تاشلىۋېتىڭلار. ئۇنىڭ سۆز تۈمۈرى «ئىجتىناب» بولۇپ، لۇغەتتە يىراق تۇرماق، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. الله تائالا مۆمىنلەرنى بۇ ھارام ئىشلاردىن يىراق تۇرۇشقا بۇيرۇدى. بۇ بۇيرۇق ئۇ ئىشلارنىڭ قەتئىي ھارام قىلىنغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ: (بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن) يەنى نىجاتلىققا ۋە بەختكە ئېرىشىشىڭلار ئۈچۈن بۇ ئىشلاردىن يىراق تۇرۇڭلار.

ئايەتلەرنىڭ ئومۇمىي مەنىسى

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ئى مۆمىنلەر! سىلەر يالغانچىلىقنى كۆزلىمىگەن ياكى قەسەم قىلغان ئىشلارنى قىلىشقا دىلىڭلاردا قەتئىي نىيەت قىلمىغان بولساڭلار، سىلەرنىڭ تىلىڭلارغا ئادەتلىنىپ قالغان بىھۇدە قەسەمچىلار ئۈچۈن ﴿الله سىلەرنى جاۋابكارلىققا تارتمايدۇ، لېكىن سىلەرنى﴾ قەتئىي ئىرادە بىلەن قىلغان قەسەمچىلار ئۈچۈن

[1] سۈرە ئال ئىمران، 35 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

﴿جاۋابكارلىققا تارتىدۇ﴾. بۇ تۆردىكى قەسەمنىڭ كەففارىتى ئۈچۈن ﴿ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان﴾ ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىنگە بىر ۋاخ تويغىدەك تاماق بېرىڭلار، ﴿ياكى﴾ شۇ ئون مىسكىنگە بەدىنىنى يېپىپ تۇرىدىغان، ئوتتۇراھال بىر قۇر كىيىم بېرىڭلار، ﴿ياكى﴾ الله نىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ بىر قۇل يا بىر چۆرىنى ئازاد قىلىڭلار قەسەم قىلىپ قەسىمىنى بۇزغان بۇ شەخس تاماق بېرىشكە، ياكى كىيىم بېرىشكە ۋە ياكى بىر قۇل يا بىر چۆرە ئازاد قىلىشقا كۈچى يەتمىسە، ئۇدا ﴿ئۈچ كۈن﴾ روزا تۇتۇشى لازىم. ئى مۆمىنلەر! ﴿بۇ ئەنە شۇ ئىچكەن قەسەمڭلارنىڭ كەففارىتىدۇر، قەسەمڭلار﴾ غا ئەمەل قىلىڭلار، زۆرۈرىيەتسىز قەسەم قىلىشنى ئازايتىڭلار.

الله تائالا ئىككىنچى ئايەتتە شۇنى خەۋەر قىلىدۇكى، ھاراق ئىچىش، قىمار ئويناش، بۇتلارغا ئاتاپ مال سويۇش، پال ئۈچۈن مەخسۇس تەييارلانغان ياغاچلار بىلەن پال سېلىش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى مۆمىنگە ياراشمايدىغان ﴿پاسكىنا﴾ ۋە مەينەت قىلىقلاردۇر. شەيتان ئۇنى ئىنسانغا ھەمىشە چىرايلىق كۆرسىتىدۇ. شۇڭا ئۇ ئۇنىڭدىن ھەر دائىم يىراق ۋە ئۇزاق تۇرۇشى لازىم. چۈنكى شەيتاننىڭ غەرىزى ئىنسانلارغا چىرايلىق كۆرسەتكەن بۇ قەبىھ ۋە يامان ئىشلار ئارقىلىق مۆمىنلەر ئارىسىدا ﴿دۈشمەنلىك ۋە ئاداۋەت تۇغدۇرۇش﴾، ئۇلارنى ﴿نامازدىن ۋە الله نى ياد ئېتىشتىن﴾ توسۇشتۇر. ئى مۆمىنلەر! بۇ يامان ئىشلاردىن يېنىڭلار.

الله تائالا بۇ ئايەتلەرنى، بەندىلىرىنى الله تائالاغا ئىتائەت قىلىشقا، پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىشقا، الله تائالانىڭ ئەمر ـ پەرمانلىرىغا خىلاپلىق قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىشقا بۇيرۇش بىلەن ئاخىرلاشتۇرىدۇ. ئەگەر ئىنسان گۇناھلاردىن يانمىسا، قىيامەت كۈنى قاتتىق ۋە ئېچىنىشلىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

تەپسىرنىڭ ئىنچىكە ۋە نازۇك نۇقتىلىرى

1 ـ مۆمىنلەرنى مەزكۇر يامان ئىشلاردىن توسۇش ۋە چەكلەشتە «ھارام قىلىندى» دېگەن سۆزدىن الله تائالانىڭ: ﴿شەيتاننىڭ ئىشىدىن يىراق بولۇڭلار﴾ دېگەن سۆزى كۈچلۈكرەك مەنىگە ئىگىدۇر. چۈنكى بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ئۇ ئىشلاردىن پۈتۈنلەي يىراق تۇرۇڭلار، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ئۇ، الله تائالانىڭ: ﴿زىناغا يېقىنلاشماڭلار﴾[1] دېگەن سۆزىگە ئوخشايدۇ. چۈنكى زىناغا يېقىنلىشىش ھارام بولغان ئىكەن، زىنا قىلىش تېخىمۇ كۈچلۈك ھارام بولىدۇ. الله تائالانىڭ: ﴿شەيتاننىڭ ئىشىدىن يىراق بولۇڭلار﴾ دېگەن سۆزى ئۇ ئىشلاردىن باشقا بىر تەرەپتە بولۇڭلار، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. بىرەر ئىش قانچە كۈچلۈك ھارام قىلىنغان بولسا، ئۇنى ئىپادىلەش ئۈچۈن «يىراق تۇرماق» دېگەن بۇ سۆز ئىشلىتىلگەن. مەسىلەن الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿سىلەر بۇتلاردىن ئىبارەت نىجىستىن

[1] سۈرە ئىسرا، 32 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

يىراق تۇرۇڭلار﴾[1]. ھەممىگە مەلۇمكى، الله قا شېرىك كەلتۈرۈشتىن چوڭ گۇناھ يوق. بۇنى ياخشى مۇلاھىزە قىلغىن، بۇ ھەقىقەتەن ناھايىتى ئىنچىكە نۇقتىدۇر.

2 ـ الله تائالانىڭ: ﴿سىلەر ئەمدى (ھاراقتىن، قىماردىن) يانمامسىلەر؟﴾ دېگەن سۆزى سوراق جۈملە بولۇپ، ئەمەلىيەتتە بۇيرۇقنى ئىپادىلەيدۇ يەنى ئۇنىڭدىن يېنىڭلار دېگەن بولىدۇ. بۇ جۈملە ئەسلى مەنىسىدىن بۇيرۇق مەنىسىگە چىقىپ كەتكەن.

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ بۇ ئايەتنى ئاڭلىغان چاغدا: «ياندۇق پەرۋەردىگارىمىز! ياندۇق پەرۋەردىگارىمىز!» دېگەنلىكى بۇنى ئىسپاتلاپ بېرىدۇ.

3 ـ قۇرئان كەرىمدە ھۆكۈملەرنىڭ سەۋەبلىرى قىسقىلا بايان قىلىنىدۇ. ئەمما بۇ يەردە بولسا، ئۇزۇن ۋە تەپسىلى بايان قىلىندى. ھاراق ۋە قىمارنىڭ ھارام قىلىنغانلىق سەۋەبلىرى ۋايىغا يەتكۈزۈلۈپ تىلغا ئېلىندى. مۆمىنلەرنىڭ ئارىسىدا ئاداۋەت ۋە دۈشمەنلىك پەيدا قىلىش، ئۇلارنى الله نى ياد ئېتىشتىن توسۇش، ناماز ئوقۇشتىن مەشغۇل قىلىپ قويۇش ئەنە شۇ سەۋەبلەردىندۇر. شۇنداقلا ھاراق بىلەن قىمار پاسكىنا قىلىق، شەيتاننىڭ ئىشى... دەپ سۈپەتلەندى. بۇلارنىڭ ھەممىسى قىمار ئويناش جىنايىتى بىلەن مەست قىلىدىغان نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلىش جىنايىتىدىن ئىبارەت بۇ ئىككى رەزىل قىلمىشنىڭ ناھايىتى چوڭ زىيان ۋە خەتەرلىك ئاقىۋەت كەلتۈرۈدىغانلىقىنى كۆرسىتىش ئۈچۈندۇر. الله تائالانىڭ مۇنۇ سۆزىگە ياخشى قۇلاق سالغىن: ﴿شەيتان ھاراق، قىمار ئارقىلىق ئاراڭلاردا دۈشمەنلىك، ئاداۋەت تۇغدۇرماقچى، سىلەرنى نامازدىن ۋە الله نى ياد ئېتىشتىن توسماقچى بولىدۇ، سىلەر ئەمدى (ھاراقتىن، قىماردىن) يانمامسىلەر؟﴾.

4 ـ الله تائالانىڭ: ﴿ئەگەر (ئىتائەت قىلىشتىن) باش تارتساڭلار، بىلىڭلاركى، رەسۇلىمىزنىڭ مەسئۇلىيىتى پەقەت ئوچۇق تەبلىغ قىلىشتۇر﴾ دېگەن سۆزى زاھىرى مەنىدىن ئالغاندا خەۋەر بولسىمۇ، ھەقىقىي مەنىسى قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش ۋە تەھدىت سېلىش رولىنى ئوينايدۇ. گويا الله تائالا مۇنداق دېمەكچى بولىدۇ: «مېنىڭ پەيغەمبىرىمنىڭ سىلەرگە تەبلىغ قىلىشتىن باشقا ۋەزىپىسى يوق، قىيامەت كۈنى سىلەردىن ھېساب ئېلىش مېنىڭ مەسئۇلىيىتىمدۇر. ﴿ئۇلار (ئۆلگەندىن كېيىن) ھەقىقەتەن بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتىدۇ. ئاندىن ئۇلاردىن ھېساب ئېلىشقا بىز مەسئۇلمىز﴾[2].»

شەرئەت ھۆكۈملىرى

بىرىنچى ھۆكۈم

[1] سۈرە ھەج، 30 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە غاشىيە، 25 ـــ 26 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

قەسەم تۈرلىرى قايسىلاردىن ئىبارەت؟

ئۆلىمالار قەسەمنى: سەۋەنلىك، قەستەنلىك ۋە يالغان دەپ ئۈچ قىسىمغا بۆلگەن

سەۋەنلىك بىلەن قىلىنغان قەسەمگە كەلسەك، بۇ قەسەمنىڭ ھۆكۈم بىلەن ئالاقىسى يوق. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «سەۋەنلىك بىلەن قىلىنغان قەسەم بىر ئادەمنىڭ: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇنداق ئەمەس، اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، شۇنداق دېگەن سۆزىدىن ئىبارەتتۇر.»

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ سەۋەنلىك بىلەن قىلىنغان قەسەم ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «بىر ئىشنى مۇنداقمىكىن دەپ قەسەم قىلىسەن، ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇ ئىش ئۇنداق چىقمايدۇ.» يەنى قەسەم قىلغۇچى ئۆزىنىڭ ئويلىغىنى ۋە ئېتىقاد قىلغىنى بويىچە قەسەم قىلىدۇ، ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇ ئىش ئۇنىڭ ئەكسىچە ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. بۇ ھەقتە سۈرە بەقەرەدىمۇ توختالغان.

قەستەنلىك بىلەن قىلىنغان قەسەمگە كەلسەك، قەسەم قىلغۇچى بىرەر ئىشنى كەلگۈسىدە قىلىشقا ياكى ئۇنى قىلماسلىققا قەسەم قىلىدۇ. ئاندىن بۇ قەسەمنى بۇزىدۇ. مانا بۇ قەسەمگە كەففارەت بېرىش ۋاجىپ بولۇپ، قۇرئان كەرىم مۇشۇ قەسەم ھەققىدە توختىلىۋاتىدۇ.

يالغان قەسەمگە كەلسەك، بۇ قەسەمدە قەسەم قىلغۇچى يالغانچىلىق قىلىشنى مەقسەت قىلىدۇ. مەسىلەن ئۇ: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن بۇ ئىشنى قىلمىدىم، دەيدۇ. ھالبۇكى، ئۇ بۇ ئىشنى قىلغان. ياكى ئۇ: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بۇ ئىشنى مەن قىلدىم دەيدۇ. ھالبۇكى، بۇ ئىشنى ئۇ قىلمىغان. يالغان قەسەم ئىگىسىنى جەھەننەم ئوتىغا تاشلايدۇ. ئۇنىڭ گۇناھى كەففارەت بىلەن يۇيۇلغۇسىز دەرىجىدە چوڭدۇر. چۈنكى ئۇ يالغان قەسەم قىلىش بىلەن اللہ تائالانىڭ كاتتىلىقىغا ھاقارەت قىلدى.

ئىمام دارىقۇتنى ئۆزىنىڭ سۈنەنىدە ئەلقەمەدىن ئابدۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «قەسەم تۆت تۈرلۈك بولىدۇ. ئىككىسىگە كەففارەت كېلىدۇ. ئىككىسىگە كەففارەت كەلمەيدۇ. كەففارەت كېلىدىغان ئىككى قەسەمنىڭ بىرى شۇكى، بىر ئادەم قەسەم ئىچىپ: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، مەن پالانى ئىشنى چوقۇم قىلمايمەن، دەيدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇ شۇ ئىشنى قىلىدۇ. يەنە بىرى شۇكى، بىر ئادەم قەسەم ئىچىپ: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، مەن پالانى ئىشنى چوقۇم قىلىمەن، دەيدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا ئۇ شۇ ئىشنى قىلمايدۇ. كەففارەت كەلمەيدىغان ئىككى قەسەمنىڭ بىرى شۇكى، بىر ئادەم قەسەم ئىچىپ: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، پالانى ئىشنى مەن قىلمىدىم، دەيدۇ. ھالبۇكى، بۇ ئىشنى ئۇ قىلغان. يەنە بىرى شۇكى، بىر ئادەم قەسەم ئىچىپ: اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، پالانى ئىشنى مەن قىلدىم، دەيدۇ. ھالبۇكى، بۇ ئىشنى ئۇ قىلمىغان.»

قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: «ئۆلىمالار يالغان قەسەم ھەققىدە ئوخشىمىغان قاراشلاردا بولغان. كۆپچىلىك ئۆلىمالار: ئۇ ھىيلىگەرلىك، ئالدامچىلىق ۋە يالغانچىلىق بىلەن قىلىنغان قەسەمدۇر، شۇڭا ئۇ قەسەم ھېسابلانمايدۇ ۋە كەففارەتمۇ كەلمەيدۇ دەپ قارايدۇ.»

ئىمام شافئىي مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ، قەسەم ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى ئۇ دىل بىلەن نىيەت قىلىنغان، تىل بىلەن بايان قىلىنغان، الله تائالانىڭ ئىسمى بىلەن جاكارلانغان قەسەمدۇر. شۇڭا ئۇنىڭغا كەففارەت كېلىدۇ.»

توغرىسى ئالدىنقى قاراشتۇر. ئىبنى مۇنزىر مۇنداق دەيدۇ: «بۇ، ئىمام مالىكنىڭ ۋە مەدىنىدىكى ئۇنىڭغا ئەگەشكەن كىشىلەرنىڭ قارىشىدۇر. ئىمام ئەھمەد، ھەدىسشۇناسلار ۋە كۇفە شەھىرىدىكى پىكىر ئىگىلىرى مۇشۇ قاراشنى تۇتقا قىلغان.»[1]

ئىمام بۇخارى سەھىھ بۇخارىدا مۇنداق بىر ھەدىسنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىر ئەئرابى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن: چوڭ گۇناھلار قايسىلار؟ دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله قا شېرىك كەلتۈرۈش» دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئۇ: ئاندىن قالسىچۇ؟ دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئاتا ـ ئانىنى قاقشىتىش» دەيدۇ. ئۇ: ئاندىن قالسىچۇ؟ دەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «يالغان قەسەم» دەيدۇ. بۇ ھەدىسنى ئاڭلىغۇچىدىن بىرى: يالغان قەسەم دېگەن نېمە؟ دەيدۇ. ھەدىسنى رىۋايەت قىلىپ بەرگۈچى: يالغان قەسەم قىلىپ بىر مۇسۇلمان كىشىنىڭ مېلىنى يۇلىۋېلىش دەپ جاۋاب بېرىدۇ[2].

ئىككىنچى ھۆكۈم

قەسەم قىلغاندا قەسەمنى بۇزۇشتىن ئىلگىرى كەففارەت بېرىش توغرا بولامدۇ؟

شافئىي مەزھىبىدىكىلەر: ئەگەر كەففارەت ئۈچۈن پۇل ـ مال بېرىشكە توغرا كەلسە، قەسەمنى بۇزۇشتىن ئىلگىرى كەففارەتنى چىقىرىش دۇرۇستۇر. ئەگەر روزا تۇتۇشقا توغرا كەلسە، قەسەمنى بۇزۇش بىلەن سەۋەب ئەمەلىيلەشمىگىچە روزا تۇتۇشقا بولمايدۇ، دەپ قارايدۇ.

ئۇلار: ﴿ئۇنىڭ كەففارىتى ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىننى بىر ۋاخ غىزالاندۇرۇشتۇر...﴾ دېگەن بۇ ئايىتى كەرىمنىڭ زاھىرى مەنىسىنى دەلىل قىلىدۇ. چۈنكى ئايەتتە قەسەمنى بۇزغانلىق تىلغا ئېلىنماستىن، قەسەمنىڭ ئارقىدىنلا كەففارەت تىلغا ئېلىنغان.

ئۇلار يەنە الله تائالانىڭ: ﴿بۇ ئەنە شۇ ئىچكەن قەسەمڭلارنىڭ كەففارىتىدۇر﴾ دېگەن سۆزىنى دەلىل قىلىدۇ. ئۇلار يەنە كەففارەت بېرىشنى يىل توشۇشتىن ئىلگىرى زاكات بېرىشكە قىياس قىلىدۇ.

[1] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 267 ـ بەت.
[2] ئىمام بۇخارى ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلغان.

www.munber.org

روزا تۇتۇشقا كەلسەك، قەسەم قىلغۇچى مەزكۇر ئۈچ ئىشنى قىلىشقا كۈچى يەتمىسە، ئاندىن روزا تۇتىدۇ. ئۇنىڭ كۈچى يەتمىگەنلىكى پەقەت قەسەمنى بۇزغان ۋە كەففارەت بېرىش ۋاجىپ بولغاندىن كېيىنلا ئەمەلىيەتكە چىقىدۇ.

ئۇلار مۇنۇ ھەدىسنى دەلىل قىلىدۇ: «مەن بىرەر ئىشقا قەسەم قىلغاندىن كېيىن شۇ ئىشتىن باشقا بىر ئىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى كۆرسەم، قەسىمىمگە كەففارەت بېرىۋېتىپ، شۇ ياخشى ئىشنى قىلىمەن.»[1] بۇ، مەشھۇر رىۋايەت ئىمام مالىك (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) نىڭمۇ قارىشىدۇر.

ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەر: قەسەمنى بۇزۇشتىن ئىلگىرى كەففارەت بېرىش دۇرۇس ئەمەس دەپ قارايدۇ. ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «مەزكۇر ئايەتتە قىسقارتىلما بار، گويا الله تائالا: «قەسەمىڭلارنى بۇزساڭلار، ئۇنىڭ كەففارىتى...» دېمەكچى بولغان. بۇ، الله تائالانىڭ: ﴿تۇتمىغان كۈنلەرنى (يەنى قازاسىنى) باشقا كۈنلەردە تۇتسۇن﴾[2] دېگەن سۆزىگە ئوخشاپ كېتىدۇ. يەنى بۇ ئايەتمۇ: رامىزاندا روزا تۇتمىغان بولسا، شۇ كۈنلەرنىڭ روزىسىنى باشقا كۈنلەردە تۇتسۇن، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»

ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان مۇنۇ ھەدىسنى دەلىل قىلىدۇ: «كىمكى بىرەر ئىشقا قەسەم قىلغان بولسا، ئاندىن ئۇنىڭدىن باشقا بىر ئىشنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى كۆرسە، شۇ ياخشى ئىشنى قىلسۇن ۋە قەسىمىگە كەففارەت بەرسۇن.»[3]

ئۇلار يەنە ئەقلى دەلىل كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: «كەففارەت بېرىش گۇناھنى كۆتۈرۈۋېتىش ئۈچۈن ۋاجىپ بولغان. ئەگەر قەسەم قىلغۇچى قەسىمىنى بۇزمىسا، بۇ يەردە كۆتۈرۈۋەتكىدەك گۇناھ بولمايدۇ. شۇڭا كەففارەت بېرىش مەنىسىز بولۇپ قالىدۇ.»

ئۇلار يەنە مۇنداق دەلىل كەلتۈرىدۇ: ھەرقانداق ئىبادەت پەرز بولۇشتىن ئىلگىرى قىلىنسا، ناماز ۋە باشقا ئىبادەتلەرنى كۆزدە تۇتىدىغان بولساق، توغرا بولمايدۇ. ئىمام مالىك (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) نىڭمۇ مۇشۇنداق قارايدىغانلىقى ئەشھەب، دېگەن كىشىدىن رىۋايەت قىلىنغان.

ئۈچىنچى ھۆكۈم

قەسەمنىڭ كەففارىتى ئۈچۈن تۇتقان روزىدا ئۇزۇلدۇرمەي تۇتۇش شەرت قىلىنامدۇ؟

ئايىتى كەرىم قەسەم قىلغۇچىنىڭ تاماق بېرىشكە كۈچى يەتمىگەندە روزا تۇتۇشىنىڭ دۇرۇس بولىدىغانلىقىنى ئوچۇق كۆرسەتتى. فىقھشۇناسلار بۇ روزىنىڭ ئۈزۈلدۈرمەي تۇتۇلىشى شەرت قىلىنامدۇ؟ ياكى ئۇنى كۈن ئاتلىتىپ تۇتسىمۇ بولامدۇ؟ دېگەن مەسىلىدە ئوخشىمىغان قاراشلاردا بولغان:

---

[1] ئىمام ئەبۇ داۋۇد ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلغان.
[2] سۈرە بەقەرە، 184 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] ئىمام مۇسلىم ۋە نەسائى رىۋايەت قىلغان.

1 ـ ھەنەفى مەزھىبىدىكىلەر مۇنداق دەپ قارايدۇ: ئۇزۇلدۇرمەي تۇتۇش شەرت قىلىنىدۇ. چۈنكى ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇدنىڭ قىرائىتىدە مەزكۇر ئايەت: «ئۇدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشى لازىم» دەپ ئوقۇلغان. ئىبنى ئابباس ۋە مۇجاھىدنىڭمۇ مۇشۇنداق قارايدىغانلىقى رىۋايەت قىلىنغان.

2 ـ شافىئىي مەزھىبىدىكىلەر: ئۇزۇلدۇرمەي تۇتۇش شەرت قىلىنمايدۇ. ئۇنى كۈن ئاتلىتىپ تۇتسىمۇ بولىۋېرىدۇ، دەپ قارايدۇ. ئىمام مالىكمۇ مۇشۇنداق قارىغان.

قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: اللە تائالا: ﴿ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشى لازىم﴾ دېگەن بولغاچقا، قەسەمنى بۇزغۇچى كەففارەت ئۈچۈن تاماق بېرىشكە ياكى كىيىم بېرىشكە ۋە ياكى بىر قۇل يا بىر چۆرە ئازاد قىلىشقا كۈچى يەتمىسە، روزا تۇتىدۇ. ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد بۇ ئايەتنى: «ئۇدا ئۈچ كۈن روزا تۇتۇشى لازىم» دەپ ئوقۇغان. بۇنىڭ بىلەن روزىنى ئۇزۇلدۇرمەي تۇتۇش شەرت قىلىنىدۇ. ئەبۇ ھەنىفە ۋە سەۋرى بۇنى تۇتقا قىلغان. ئىمام شافىئىينىڭ ئىككى قارىشىنىڭ بىرىدە مۇشۇ قاراش تۇتقا قىلىنغان. مۇزنىمۇ بۇ قاراشنى زىھارنىڭ كەففارىتىدىكى روزا تۇتۇشقا قىياس قىلىپ قوبۇل قىلغان.

ئىمام مالىك ۋە شافىئىي (ئىككى قارىشىنىڭ يەنە بىرىدە) مۇنداق دەيدۇ: «كۈن ئاتلىتىپ تۇتسىمۇ بولىدۇ. چۈنكى ئۇدا تۇتۇش سۈپەت بولۇپ، پەقەت دەلىل بىلەن ياكى دەلىللىك قىياس بىلەن ئىسپاتلىنىدۇ. لېكىن بۇ يەردە ھەر ئىككىلىسى تېپىلمايدۇ.»[1]

تۆتىنچى ھۆكۈم

ھاراق پۈتۈن مەست قىلىدىغان نەرسىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالامدۇ؟

ھاراق ئەسلىدە ئەقىلنى ئورىۋالىدىغان ۋە قاپلىۋالىدىغان ئىچىملىكلەرنىڭ ئىسمىدۇر. كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار مۇشۇنداق قارايدۇ.

ھەنەفي مەزھىبىدىكىلەر مۇنداق دەيدۇ: «ھاراق بولسا، تۇك ئۈزۈمىنى قاتتىق سىقىپ، تىرىپسىنى ئايرىپ تاشلىۋەتكەندىن كېيىنكى ئۈزۈم سۈيىنى كۆرسىتىدىغان خاس ئاتالغۇدۇر.» ھاراق ئۇلارنىڭ قارىشىدا پەقەت مۇشۇ تۈرنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا تۈردە ئەقىلنى مەستخۇش قىلىدىغان ئىچىملىك تېپىلسا، گەرچە ئۇ ھارام بولغان تەقدىردىمۇ، ھاراق دەپ ئاتالمايدۇ.

كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار مۇنداق دەپ قارايدۇ: ھاراق ئۈزۈمدىن سىقىلغان ئىچىملىككىلا خاس ئەمەس، ئۈزۈم سۈيىدىن باشقا ئىچىملىكنىڭمۇ ھارام ئىكەنلىكى ئوچۇق دەلىل بىلەن كۆرسىتىلگەن. مەست قىلىدىغان ھەرقانداق نەرسە ھاراقتۇر. چۈنكى ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ھاراق ھارام قىلىندى، ھالبۇكى، ئۇ ئۈزۈمدىن، خورمىدىن، ھەسەلدىن، بۇغدايدىن، ئارپىدىن ۋە قوناقتىن ياسىلاتتى.»

---

[1] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 283 ـ بەت.

www.munber.org

پۈتۈن فىقھشۇناسلار ھەرقانداق مەست قىلىدىغان نەرسىنىڭ ھارام ئىكەنلىكىگە ئىتتىپاق. شۇنداق ئىكەن، ئارىدىكى پىكىر ئوخشىماسلىقى پەقەت شەكىل جەھەتتىن يۈز بەرگەن. بۇ ھەقتە سۈرە بەقەرەدە توختىلىپ ئۆتكەن ئىدۇق.

بەشىنچى ھۆكۈم

ھاراق پاسكىنا نەرسىمۇ ياكى ئۇ پەقەت ھارامۇ؟

ئۆلىمالار ھاراقنىڭ ھارام قىلىنغانلىقى، شەرىئەتنىڭ ئۇنى مەينەت نەرسە سانايدىغانلىقى، ئۇنىڭغا «پاسكىنا» دېگەن سۆزنى ئىشلەتكەنلىكى ۋە ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇشقا بۇيرۇغانلىقى قاتارلىقلاردىن ئۇنىڭغا پاسكىنا دەپ ھۆكۈم قىلىشنى چۈشىنىپ يەتكەن. ئۇلارغا بۇ مەسىلىدە ئىمام شافىئىينىڭ شاگىرتى ۋە ھەنەفى مەزھىبىنىڭ كېيىنكى زاماندىكى بەزى فىقھشۇناسلىرى قارشى چىققان. ئۇلار: ھاراق پاكتۇر، پەقەت ئۇنى ئىچىش ھارام قىلىنغان دەپ قارايدۇ. ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «بىر نەرسىنىڭ ھارام بولغانلىقى ئۇنىڭ پاسكىنا بولۇشىنى لازىم قىلمايدۇ. چۈنكى شەرىئەت ھۆكمىدە نۇرغۇن ھارام نەرسىلەر باركى، ئۇلار پاسكىنا ئەمەس!»

توغرا قاراش كۆپچىلىك فىقھشۇناسلارنىڭ قارىشىدۇر. چۈنكى الله تائالانىڭ: ﴿پاسكىنا﴾ دېگەن سۆزى ھاراقنىڭ ناپاك ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. پاسكىنا دېگەن سۆز لۇغەتتە مەينەت ۋە ناپاك نەرسىنى ئىپادىلەيدۇ. ھاراقنىڭ پاسكىنا نەرسە ئىكەنلىكىنى بەزى ساھابىلاردىن قىلىنغان مۇنۇ رىۋايەتمۇ كۆرسىتىپ بېرىدۇ، ساھابىلار: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بىز سەپەر ئۈستىدە ئەھلى كىتابلارنىڭ زېمىنىدىن ئۆتۈمىز، ئۇلار قازانلىرىدا چوشقا گۆشلىرىنى پىشۇرىدۇ، قاچىلىرىدا ھاراق ئىچىدۇ. مۇشۇنداق ئەھۋالدا بىز قانداق قىلىمىز؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇلارنى ئۇلارنىڭ قازانلىرىدا ئىچىلگەن تاماقنى يېمەسلىكلە، قاچىلىرىدا سۇ ئىچمەسلىكلە، تاماق ئىچىش ۋە سۇ ئىچىش ئۈچۈن شۇ قازان ۋە قاچىلاردىن باشقا نەرسە تاپالمىغان ئەھۋال ئاستىدا ئۇنى پاكىز يۇيۇۋېتىپ، ئاندىن ئىشلىتىشكە بۇيرۇدى.

قاچىلارنى يۇيۇشقا بۇيرۇش ھاراقنىڭ پاكىز ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر ھاراق پاسكىنا بولماستىن، پاكىز بولسا ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قاچىلارنى يۇيۇشقا بۇيرۇمىغان بولاتتى.

ئايەتلەر كۆرسىتىدىغان ئەھمىيەتلىك نۇقتىلار

1 ـ سەۋەنلىك بىلەن قىلىنغان قەسەمگە كەففارەت كەلمەيدۇ، كەففارەت پەقەت قەستەن قىلىنغان قەسەمدە ۋاجىب بولىدۇ.

2 ـ كەففارەت ئۆچۈن تاماق بېرىش، ياكى كىيىم بېرىش، ياكى بىر قۇل يا بىر چۆرە ئازاد قىلىشتىن ئاجىز كەلگەندىلا ئاندىن روزا تۇتۇش دۇرۇس بولىدۇ.

3 ـ ھاراق ئىچىش بىلەن قىمار ئويناش ئەڭ خەتەرلىك ئىجتىمائىي جىنايەتلەردۇر. شۇڭا ئۇ ئىككىسى بۇتلارغا چوقۇنۇش ۋە پال ئوقلىرى بىلەن پال سېلىش جىنايەتلىرىگە يانمۇيان بايان قىلىندى.

4 ـ ئاداۋەت ۋە دۈشمەنلىشىش ھاراق ئىچىش جىنايىتى بىلەن قىمار ئويناش جىنايىتىدىن كېلىپ چىقىدۇ.

5 ـ قىمار ئويناش ئىنتايىن خەتەرلىك ئىجتىمائىي كېسەللىك بولۇپ، ئۆيلەرنى ۋەيران قىلىدۇ، ئائىلىلەرنى بۇزىدۇ، ئىقتىسادنى خانىۋەيران قىلىدۇ.

6 ـ الله تائالا ھارام قىلغان پۈتۈن نەرسىلەردىن، بولۇپمۇ ھاراق ئىچىش، قىمار ئويناشقا ئوخشاش چوڭ گۇناھلاردىن قەتئىي يىراق تۇرۇش ۋاجىپتۇر.

ئايەتلەرنىڭ ھېكمىتى

ئۇلۇغ ئىگىمىز الله تائالا مەزكۇر ئايەتتە كەرىمدە ھاراق ئىچىش بىلەن قىمار ئويناش ئىشىنى ئىنتايىن قاتتىق ئەيىبلىگەن بولۇپ، بۇ ئەيىبلەش ئىنسانلارغا ئۇنى ئىككىنچىلەپ قىلماسلىققا تەۋسىيە قىلىدۇ. الله تائالا ھاراق ئىچىش بىلەن قىمار ئويناشنىڭ ئىسلام ئۇممىتىگە ۋە جەمئىيەتكە تەھدىت بولىدىغان، تىرىكچىلىك يوللىرىنى بەربات قىلىدىغان ئىنتايىن چوڭ، ئىنتايىن ئېغىر زىيانلارنى كەلتۈرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئۇ ئىككىسىنى ئىسلام دىنى نەزىرىدە ئەڭ قەبىھ، ئەڭ ئېغىر گۇناھتىن ئىبارەت بۇتلارغا چوقۇنۇش ۋە پال ـ ئوقلىرى بىلەن پال سېلىش جىنايەتلىرىگە يانمۇيان بايان قىلدى.

ھاراق ئىچىش بولسا ئەقلنى يوقىتىدۇ، سالامەتلىككە زىيان سالىدۇ، پۇل ـ مالنى ۋەيران قىلىدۇ. ئىنسان قاچان ئەقلىنى يوقىتىدىكەن، جىنايەت ئىشلەيدۇ، يامان ئىشلارنى قىلىدۇ، دوّت ۋە ساراڭ ئادەملەرنىڭ قىلىقلىرىنى قىلىدۇ. مەستنىڭ ئەقلىنى يوقاتقانلىقى ئۈچۈن پايدا ـ زىياننى پەرق ئېتەلمەسلىكى، ئېسىل نەرسە بىلەن مەينەت نەرسىنى ئايرىيالماسلىقى ھاراقنىڭ پاسكىنا نەرسە ئىكەنلىكىگە يېتەرلىك دەلىلدۇر.

قىمارغا كەلسەك، ئىنسان قىمار ئويىنىغاندا ھېس ـ تۇيغۇلىرىنى پۈتۈنلەي يوقىتىپ قويۇپ، تېخىمۇ كۆپ پۇل ـ مالغا ئېرىشىش تەمەسىدە قولىدىن قايتىپ كەلمەسكە چىقىپ كېتىۋاتقان پۇل ـ مالغا پەرۋا قىلماي قالىدۇ. ئەگەر ئۇ قىماردىن زىيان تارتىپ قايتسا، ھەسەت ئۇنىڭ قەلبىنى ئۆرتىۋالىدۇ، ئىچىگە پۇل ـ مېلىنى ئۇتىۋالغان ئادەمگە قارىتا ئۆچمەنلىك ۋە ئاداۋەت تولۇپ كېتىدۇ. بۇ ئۇنى ئۆزىنىڭ زىيان تارتىشىغا سەۋەبچى بولغان ئادەمنى ئۆلتۈرۈۋېتىشكە ياكى ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشقا ئېلىپ بېرىشىمۇ مۇمكىن.

www.munber.org

قىمارنىڭ سەۋەبىدىن نۇرغۇنلىغان ئائىلىلەر ۋەيران بولدى، نۇرغۇنلىغان ئۆيلەر سەرسانلىققا ئۇچرىدى. بۇ ئائىلىلەر ئىززەت ـ ئىكراملىق ۋە باياشات تۇرمۇشقا ئىگە بولغاندىن كېيىن بىچارە ۋە كەمبەغەل ھالەتكە چۈشۈپ قالدى. بىز ھەر كۈنى دېگىدەك ئاڭلاپ تۇرىدىغان ھادىسىلەر قىمارنىڭ شەخسلەرگە ئېلىپ كېلىدىغان يامان ئاقىۋەتلىرى ئۈچۈن، بەزى ئەزالىرى قىمار ئوينايدىغان كىشىلەرگە يولۇقۇپ قالغان ئائىلىلەرگە سالغان سورۇقچىلىقلىرى ئۈچۈن ئەڭ راستچىل گۇۋاھلىق بېرىدۇ. قىمارۋازلار ئۆزلىرىنىڭ تەمەلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا ئىشلىتىدىغان رەزىل قىلمىشلار ۋە يالغان قەسەملەر ساڭا قىمار ئويناشنىڭ قانچىلىك پەسكەشلىك ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. اللە تائالا تولىمۇ راست ئېيتقان: ﴿شەيتان ھاراق، قىمار ئارقىلىق ئاراڭلاردا دۈشمەنلىك، ئاداۋەت تۇغدۇرماقچى، سىلەرنى نامازدىن ۋە اللە نى ياد ئېتىشتىن توسماقچى بولىدۇ، سىلەر ئەمدى (ھاراقتىن، قىماردىن) يانمامسىلەر؟﴾